

Naturpleje som driftsgren

Konference: Naturplejen på landkortet d. 2. juni 2014

Landskonsulent
Heidi Buur Holbeck

Spørgsmål

- Hvad skal der til for at gøre naturplejen til en driftsgren?
- Hvilke udfordringer støder landmændene på når de laver naturpleje?

Politiske mål for perioden 2010-15

- Mål for naturpleje
  - Der skal igangsættes pleje af 150.000 ha
    - 110.000 ha skal plejes indenfor NATURA 2000.
    - 40.000 ha §3 beskyttet natur udenfor NATURA 2000.
- Status i 2013:
  - Der er ca. 74.000 ha med miljøtilsagn
  - Heraf ca. 42.500 ha indenfor NATURA 2000.
  - Dvs. kun knap halvejs i mål!

Projekter i Natura 2000-områder:

Projektordning med 100% i tilskud i de særligt udpegede Natura 2000 arealer

- Tilskud til forberedelse til afgræsning
- Tilskud til rydning af tilgroede arealer
- Tilskud til ændret hydrologi

Projektordningen i Natura 2000

Ordning	Antal tilsagn	Antal ha
Forberedelse til afgræsning	436	9.100 ha
Rydning	115	1.340 ha
Forundersøgelse af naturlige vandstandsforhold	59	8.830 ha

Naturarealer - udfordringer

- Der er over 122.000 plejekrævende lokaliteter i Danmark.
- Gennemsnitstørrelsen er ca. 2,8 ha.
- 85% af de plejekrævende lokaliteter er mindre end 5 ha.
- 80% af det plejekrævende areal er i privat eje.
- Mange naturarealer er beliggende nær hinanden og kan forvaltes samlet.

Naturpleje som driftsgren?

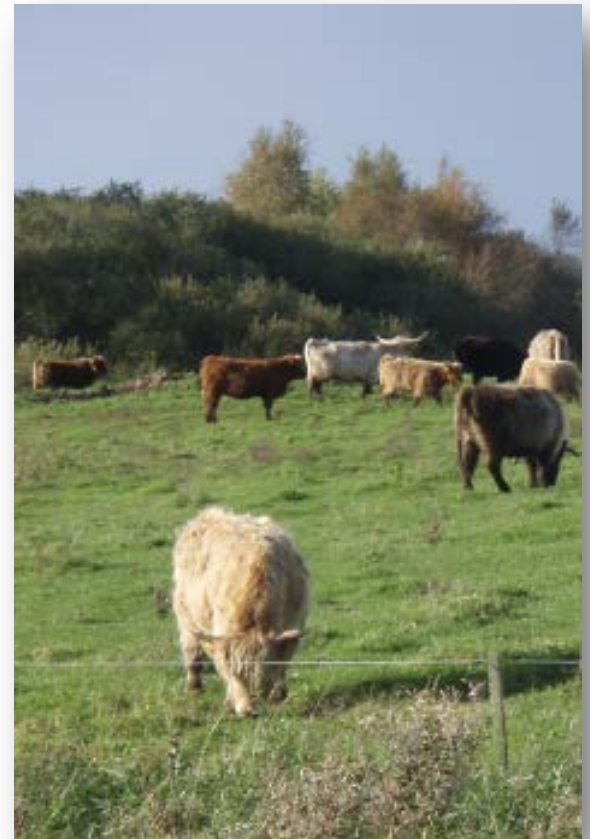
Naturpleje som driftsgren – en oplagt mulighed

- I dag er der ca. 100.000 ammekøer i Danmark - mange afgræsser ikke naturarealer
- Gns. besætningsstørrelse er ca. 12 ammekøer
- Hovedparten er fritidslandmænd – dyrene græsser nær ejendommen
- Danmark er i dag ikke selvforsynende med oksekød

Arealer: Naturpleje med succes

- Mange små arealer – tidskrævende og besværligt
- Løsning kan være samhegning/græsning mellem flere arealer og flere lodsejere
- Der skal være ”nogen” til at koordinere indsatsen
- Kræver samarbejde – myndigheder, landmænd – og rådgivere

Landmændenes tilgang til naturpleje

- Landmænd er en meget forskelligartet gruppe
- Vil gerne naturen
- Nogle vil gerne selv lave naturpleje – andre har fokus på primær produktionen
- Det skal være praktisk muligt – og gennemskueligt
- Det skal være attraktivt

Mange barrierer ved naturpleje

- Dårlig driftsøkonomi på grund af lav tilvækst og høje omkostninger
- Tilsyn er tidskrævende
- Pleje af arealerne kan være besværlig
- Naturpleje er ofte kun en lille del af driften
- Bekymring for at naturplejen giver begrænsninger for det øvrige landbrug
- Bekymring for kontrol!

VIDENCENTRET FOR

Mange regler er i spil!

Støtteberettigede arealer til Enkeltbetaling

- Arealer med Enkeltbetaling skal være dyrkbare landbrugsarealer.
- Plantedækket skal bestå af min. 50 pct. græs eller andet grøntfoder.
- Der må ikke være mere end 50 pct. med arter som kæruld, lyng, brændenælder, mjødurt, revling m.m.
- Arealerne må ikke være meget våde eller stå under vand.

Ved vurdering inddeles marken i områder,
som er nogenlunde ensartet

Arealet er ikke
støtteberettiget

Arealet er
støtteberettiget

Arealet er ikke
støtteberettiget

Arealet er
støtteberettiget

Arealet er ikke
støtteberettiget

**Arealer berettiget til Enkeltbetaling?
Det kan være svært at vurdere!**

VIDENCENTRET FOR LANDBRUG

Fra kontrolrapporten:

**Støtteberettiget areal til
Enkeltbetaling**

12.11.2010 11:49

Ikke støtteberettiget areal til Enkeltbetaling

Støtteberettiget areal til Enkeltbetaling

5 årigt tilskud til plejegræs

- Tæt lavt plantedække

- Arealet skal i sin helhed fremstår med tæt lavt plantedække pr. 31.8.
- Arealet skal bære tydelig præg af afgræsning. Dvs. af mindst 50 pct. af plantedækket skal være tydeligt afbidt
- Gælder dog ikke for lyngarealer, hvor 50 pct. af planterne mellem lyngen skal være holdt nede.

Ny kontrol af naturarealer – fast græsningstryk

- Valgmulighed i den 5 årige plejegræsordning
- 1,5 storkreatur pr. ha
- MEN kommunen kan fastsætte et lavere græsningstryk ud fra en faglig vurdering
- Dyrene skal gå på arealet i juni, juli og august
- Flere naturarealer kan nu få tilskud til naturpleje
- Godt alternativ

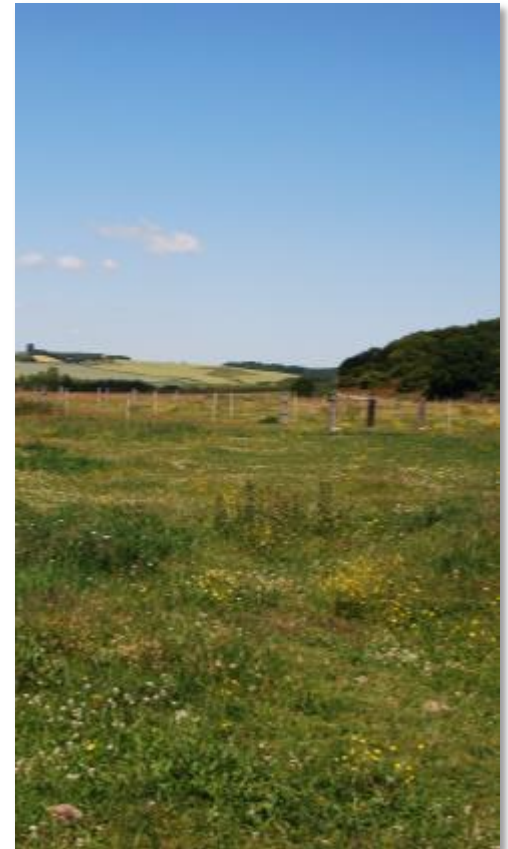

Konsekvens af overtrædelser

- Mælkeproducent, med i alt 338 ha
- 5 årigt tilsagn til pleje af græs med krav om afgræsning på 6,72 ha
- Kontrol af arealordninger, dvs. **miljøordninger**, **Enkeltbetaling** og regler for **krydsoverensstemmelse** "God landbrugs og miljømæssig stand"
- **Miljøordningen:** Kasseret 3,25 ha ud 6,72 ha pga. utilstrækkelig afgræsning og dermed IKKE tæt lavt plantedække 31. august
- Afvigelse medfører: tilbagebetalingskrav for første 2 år, samt bortfald af tilsagn på 3,25 ha de følgende 3 år: **ca. 36.500 kr.**
- **Enkeltbetaling:** Underkendt i alt 7,03 ha, heraf 4,77 ha pga. mindre en 50 pct. græs (heraf de 3,25 ha miljøarealer)
- Støttenedsættelse og sanktion vurderes til i alt ca. **60.000 kr.**
- **Krydsoverensstemmelse (God landbrugs og miljømæssig stand):** Krav om afslåning/afgræsning af permanente græsarealer har ikke været tilstrækkelig
- Støttenedsættelse efter KO-reglerne svarende til 3 pct. af det samlede tilskud **ca. 30.000 kr.**
- I alt mistet tilskud/sanktion/støttenedsættelse **ca. 95.000 kr.** på de underkendte 3,25 ha med miljøtilsagn

Tilskud til naturpleje - vigtige punkter

- **Kontrol**
Behov for forenkling og gennemskuelighed!
- **Tilbagebetalingskrav**
Bør ikke omfatte de foregående år
- **Dispensationsmuligheder**
Bør udvides, så man ikke mister årets tilskud
- **Tilskud til pleje af natur**
Må ikke påvirke resten af bedriftens tilskud
- **En jungle af regler**
Landmændene skal have rådgivning i forbindelse med naturpleje

Hvem kan tjene penge på naturpleje?

- Engagerede landmænd
- Dem, der udnytter gamle bygninger, maskiner m.m. (som er afskrevet)
- Dem der har større sammenhængende naturområder
- Dem der har god afsætning af kød
- Dem der kan tilskudsoptimere
- Dem der er selvforsynende med vinterfoder

Landmænd: Naturpleje med succes

- Hvem er det?

- Dygtige landmænd
- Dem der har en god indsigt i de kvægfaglige hensyn på naturarealer
- Dem der kan optimere arbejdsgange
- Dem med robuste racer, der har lette kælvninger
- Dem der har et godt samarbejde med kommunen

Samarbejde mellem kommuner, landmænd og landbrugsrådgivning

- Naturplejen skal ske via frivillige initiativer
- Vigtigt at forstå landmandens udgangspunkt
- Kommunen kan hent hjælp fra landbrugsrådgivningen til regler, tilskud, projekter m.m.
- Vigtigt at landmændene guides igennem regler og tilskudsordninger
- Tillid er afgørende

Håb for fremtidens naturpleje (?)

- Katalog med løsningsforslag på vej
- Nyt Landdistriktsprogram
- Ny Landbrugsreform
- Men er der midler nok til naturpleje?

Projekt ”Smag på landskabet”

Formål: At udvikle et koncept for naturpleje og afsætning af kød produceret på naturarealer

- Naturpleje i praksis – erfarings- og vidensopsamling
- Fokus på at finde løsninger
- Forbedret rådgivning fra konsulenter og kommuner – gensidig forståelse
- Udvikling af kødprodukter i et fødevarenetværk
- Udvikling og afprøvning af et koncept for afsætning af naturkød

Se: www.smagpaalandskabet.dk

Se "European Agricultural Fund for Rural Development" (EAFRD)

midt
regionmidtjylland

Derudover har projektet fået støtte fra Kædet-afgiftsfonden, Region Midtjylland samt kommunerne Ringkøbing-Sjælland, Slåve, Holstebro og Randers.

SEMINAR 10. JUNI

LÆR NYT OM KØD
OG FÅ INSPIRATION
TIL AFSÆTNING

FOTO: MOGENS STENDAL OG LEIF KJØR

Seminaret foregår:
Den 10. juni kl. 9.00
Aarhus Universitet, Foulum,
Blichers Alle 20, 8830 Tjele

DET ER GRATIS AT DELTAGE!

Tilmeldingsfrist 2. juni til Elena Skytte,
AgroTech A/S

Smag på landskabet inviterer til seminar med fokus på nye metoder til tilberedning og produktudvikling af naturplejekød.

Hvad enten du har en gårdbutik, går med planer om at etablere en eller formidler salg af oksekød kan du helt sikkert hente inspiration, når projekt Smag på Landskabet inviterer til seminar den 10. juni.

Projektets formål er at gøre naturplejen mere rentabel for landmanden, og her er afsætningen af kødet et vigtigt led.

Derfor er det glædeligt, at interessen for lokale fødevarer, naturpleje og dyrevelfærd stiger. Det betyder også, at der er et øget behov for at den gode historie og viden om kødets kvaliteter formidles til kunden.

Hegn

Inden der bliver sat hegn op, er der en række ting, der skal tages stilling til. Det er vigtigt at beslutte, hvilken type af hegn og kvalitet, der er behov for. Desuden bør man planlægge, hvordan hegnet kan sættes op så man er sikker på at opnå de bedste mulige adgangs- og arbejdsforhold til pasningen af dyrene. Det er også vigtigt at afklare, hvordan der laves strøm til hegnene og nogle naturområder kan den eneste mulige løsning er at sætte spændingstilslutninger på søkkelanlæg eller bær.

Hvis lodsejer, dyreholder og hegnsejer ikke er den samme person, bør der laves en græsningsaftale eller en græsningsaftale, inden hegnet opsættes. Skal beboerne i området, helst sammen med naboen, så man kan være sikker på at få det bedste resultat.

Type af hegn

Fælles for alle typer af elfegns er, at der skal være god jordforbindelse, og at hegnet er ekket inden for en afstand af ca. 200 m fra stier.

- **Kvæg**
  - En tråd er normalt nok til kreatur men på naturområder opsættes 0,5 og 0,9 meters højde.
  - Minimum to tråde, hvis der er i arealet.
  - Minimumskvæb til spænding er
- **Heste**
  - En tråd er ofte nok til heste, der opættes normalt 2 tråde 0,5 og 0,9 meters højde.
  - En formeltrådsregel siger lidt på hestens bringe.

Førstegangspjele

Førstegangspjele er den betegnelse, man bruger, når man påbegynder pjele af arealer, der ikke har været drevet eller plejet i flere år. Med førstegangspjele ændrer man arealets tilstand. Derfor skal man have kommunens tilladelse, før man går i gang med pjele på SS3 beskyttede arealer. Kommunen kan også vejlede om, hvordan førstegangspjele udføres bedst.

Økonomi i naturpleje

Før man går i gang med naturpleje, er det vigtigt at have et forhold til økonomi og omkostninger. At der er økonomi i naturpleje afhænger af mange faktorer, som f.eks. størrelsen af arealet, typen af naturpleje og omkostningerne til plejen.

Økonomi i naturpleje afhænger af mange faktorer, som f.eks. størrelsen af arealet, typen af naturpleje og omkostningerne til plejen. Det er vigtigt at have et forhold til økonomi og omkostninger.

EU-støtte til naturpleje ved forpagtnings- og græsningsaftaler

Før man søger EU-støtte til et landbrugs- og naturareal, er det vigtigt at være helt sikker på, hvem der råder over arealet. Ved forpagtningsaftaler er det forpagter, der kan søge om EU-støtte, mens det i græsningsaftaler er ejeren.

Derfor er det vigtigt, at grundlaget for aftalen er stringent, og at det er helt klart, hvem der har rådigheden. Der er set eksempler, hvor to ansagere har søgt støtte til det samme areal - begge i den tro, at de havde rådigheden ud fra samme aftale.

EU-støtte til landbrug og naturarealer udbetales til den, der råder over arealet og samtidig overholder betingelserne for at modtage støtte. Derfor skal man kunne dokumentere, at man er den ansvarlige for rådigheden, hvis man for eksempel søger enkeltbetalingsstøtte, økologistøtte, støtte til miljøvedligeholdelse og lignende. Hvis man ikke kan påvise sin rådighed over arealet, kan det føre til kørsel om tilbagebetaling og i værste fald sanktion.

Aftalens stringens starter allerede i valg af ord. Udtrykket "forpagtningsaftale" dækker aftaler, der tilhører forpagter rådigheden over arealet, mens "græsningsaftale" dækker aftaler, hvor ejeren har rådigheden over arealet. I forpagtningsaftaler er det således forpagter, der kan søge om EU-støtte, mens det i græsningsaftaler er ejeren.

Naturpleje.net

NETVÆRK MIDTVEST

**NETVÆRK FOR DIG
OG DINE DYR
- OG VORES NATUR!**

Er du fremtidens natur(plejer)
Vær med til opstart af et nyt netværk
Tirsdag den 12. aug. 2014 kl. 17-22
Skærum Mølle, Skærum møllevej 4, Vemb

Netværket er for alle med interesse i naturpleje:

- Du er landmand med kvæg, heste, får eller ged
- Du er ejer af plejkrævende naturareal
- Du arbejder med naturpleje i din hverdag
- Du er ansat i kommunen eller regionen
- Du er medlem af en naturforening
- eller du har anden interesse i naturpleje...

www.naturpleje.net

Netværkets formål er at skabe en bedre fremtid, optimal økonomi, dele erfaringer og skabe viden for dig, der har dyr til naturpleje og den plejkrævende natur.

Netværket skal være med til sikre en mere bæredygtig drift med naturpleje.

Det skal baseres på vidensdeling og erfaringsudveksling mellem deltagerne ved blandt andet temadage, nyhedsbreve, deling af materiel, mentor ordninger samt politisk påvirkning.

Er du fremtidens Natur(plejer), så kom og vær med til at skabe netværkets grundlag...
Tirsdag den XX august kl. 17.00

Skærum Mølle, Skærum Møllevej 4, Vemb
Program

- Kl. 17.00 Mødes ved Skærum Mølle- travtur for at se natur projektet ved Råsted Lilleå v. Henning Aaser
- Kl. 18.00 Sandwich med øl og vand
- kl. 18.45 Velkomst og ideen bag det nye naturplejenetværk, medlem af arbejdsgruppen Birthe Th. Christensen
Inspirerende indlæg af:
  - Heidi Holbeck: Hvad har projektet "Smag på landskabet" opnået og hvad kan vi bruge i et lokalt netværk. Ser fremtiden for naturplejere ud?
  - Hamish Stewart: Projektholder på Naturplejenetværk i Nordvestjylland. Hvordan har de startet deres netværk op? Hvad kan han anbefale vores netværk?
  - Bo Boysen, Naturvejleder ved Holstebro kommune. Hvorfor skal vi pleje naturen og hvad er det for en natur vi ønsker?
  - Søren Kristensen. Aktiv naturplejer i Skjern Å engene. Hvordan er jeg kommet i gang med naturpleje og hvorfor? Er der økonomi i arbejdet?
- Kl. 20.45 Workshop - deltagerne udvikler netværkets aktiviteter
- Kl. 21.30 Opsamling fra Workshops
- Kl. 22.00 Farvel og på gensyn

Hvem står bag?
Kødkvægsudvalget Midtvest har søgt penge til opstart af Naturpleje Netværket. Der er dannet en arbejdsgruppe med deltagere fra Kødkvægsudvalget Midtvest, konsumenter fra Lemvigegnens Landboforening, Vestjysk landboforening, Heden og Fjorden samt LandboThy, naturmedarbejder fra Struer og Lemvig kommune samt Naturstyrelsen.

Læs mere på www.naturpleje.net

Tilmelding til mødet inden den 1. august 2014 på www.naturpleje.net
mail: info@naturpleje.net
tlf. xxx xxxxx xxx

Støttet af Fødevareministeriet og EU

Tak for opmærksomheden